

KISKŐRÖS VÁROS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

Projekt azonosító: DAOP-6.2.1/13/K-2014-0002

KISKŐRÖS VÁROS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

2015. augusztus

Készült: Belügyminisztérium megbízásából
Projekt azonosító: DAOP-6.2.1/13/K-2014-0002

Készítette: ITS DA Konzorcium
TRENECON COWI Tanácsadó és Tervező Kft.
(konzorciumvezető)
MAPI Magyar Fejlesztési Iroda Zrt.
(konzorcium tagja)

SZÉCHENYI

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

KÖZREMŰKÖDŐ SZAKÉRTŐK:

Projektvezető	Dócsné Balogh Zsuzsanna
Régiós koordinátor	Tendli Krisztina Csupor Viktória
Megyei koordinátor	Fürstand Attila Tendli Krisztina
Felelős tervező	Essősy Zsombor
(Felelős tervező helyettes)	Tóth Róbert Gömöri Gábor
Településtervező	Kotsis István (TT/1, É 01-1348)
Műemlékvédelmi szakértő	Zelenákné Keresztes Brigitta (É/1 01-2406)
Településtervezési zöldfelületi és tájrendezési szakági szakértő	Király-Salgó Borbála (TK 01-5228)
Településtervezési közlekedési szakági szakértő	Vajda Balázs (Tkö 01-11911) Kiss András (Tkö 13-11883) Ajtay Szilárd
Településtervezési víziközmű szakági tervező	Ádány Mihály (TV 13-3027, 13-54466)
Településtervezési energiaközmű szakági tervező	Horváth Lajos (TE 16-0176)
Társadalompolitikai szakértő	Jáki Mónika Gömöri Gábor
Gazdaságfejlesztési szakértő	Palicska János Gömöri Gábor
Antiszegregációs szakértő	Bernáth Péter
Környezetvédelmi szakértő	Ádány Mihály

TOVÁBBI KÖZREMŰKÖDŐK:**Kiskőrös Város Önkormányzata**

Tartalomjegyzék

1	VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	6
2	KISKÖRÖS JÖVŐKÉPE	8
2.1	KIHÍVÁSOK	8
2.2	KISKÖRÖS JÖVŐKÉPE A TÁRSADALMI, GAZDASÁGI, TÁJI, TERMÉSZETI ÉS ÉPÍTETT KÖRNYEZETRE VONATKOZÓAN.....	9
2.3	KISKÖRÖS JÖVŐKÉPE A TÉRSÉGI SZEREPKÖRÉRE VONATKOZÓAN	10
2.4	TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI ELVEK RÖGZÍTÉSE	11
3	A CÉLOK BEMUTATÁSA	12
3.1	A TELEPÜLÉS ÁTFOGÓ FEJLESZTÉSÉT SZOLGÁLÓ CÉLOK MEGHATÁROZÁSA	12
3.1.1	<i>A jövőképet támogató alapcél indoklása</i>	<i>12</i>
3.1.2	<i>Átfogó célok indoklása</i>	<i>12</i>
3.2	RÉSZCÉLOK ÉS BEAVATKOZÁSOK MEGHATÁROZÁSA.....	14
3.3	RÉSZCÉLOK ÉS BEAVATKOZÁSOK TERÜLETI EGYSÉGEINEK MEGHATÁROZÁSA	16
3.3.1	<i>A jövőkép, a településfejlesztési elvek az átfogó és a részcélok kapcsolata</i>	<i>16</i>
3.3.2	<i>A fejlesztési célok és prioritások értelmezése az egyes településrészekre</i>	<i>19</i>
3.4	A CÉLRENDSZER ILLESZKEDÉSE AZ EURÓPAI UNIÓS, A HAZAI ÉS A MEGYEI FEJLESZTÉSI CÉLOKHOZ ..	22
4	KIINDULÓ ADATOK A TOVÁBBI TERVEZÉSI FELADATOKHOZ.....	26
4.1	A STRATÉGIÁHOZ ÉS A TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZÖK KÉSZÍTÉSÉHEZ SZÜKSÉGES TÁRSADALMI, GAZDASÁGI ÉS KÖRNYEZETI ADATOK MEGHATÁROZÁSA.....	26
4.2	A MEGHATÁROZOTT TERÜLETIGÉNYES ELEMEL ALAPJÁN, JAVASLAT A MŰSZAKI INFRASTRUKTÚRA FŐ ELEMELNEK TÉRBELI RENDJÉRE, A TERÜLET-FELHASZNÁLÁSRA IRÁNYULÓ TELEPÜLÉSSZERKEZETI VÁLTOZTATÁSOKRA	27
4.3	AZ ÖRÖKSÉGI ÉRTÉKEK ÉS A VÉDETTSÉG BEMUTATÁSA, JAVASLATOK AZ ÖRÖKSÉG VÉDELME ÉS AZ ÖRÖKSÉGI ÉRTÉK ALAPÚ, FENNTARTHATÓ FEJLESZTÉSÉRE	28

Táblázatjegyzék

1. táblázat: A hosszú távú célokhoz rendelt mutatók	14
2. táblázat: Kiskőrös városrészeinek lehatárolása	16
3. táblázat: Kiskőrös város hosszú távú célrendszerének belső koherencia vizsgálata	18
4. táblázat: Kiskőrös városrészeinek funkció ellátottsága	20
5. táblázat: A fejlesztési célok értelmezése az egyes városrészekre	21

Ábrajegyzék

1. ábra: Kiskőrös város fejlesztési célrendszere	17
2. ábra: Kiskőrös városrészeinek áttekintő térképe	19

1 Vezetői összefoglaló

A DAOP-6.2.1/13/K-2014-0002 azonosítóval ellátott projekt keretében elkészült, „Kiskőrös város településfejlesztési koncepciójának és integrált településfejlesztési stratégiájának megalapozó vizsgálata” című dokumentum a városban zajló társadalmi-gazdasági folyamatok idősoros elemzése mellett részletesen áttekinti Kiskőrös fontosabb infrastrukturális paramétereit, különös tekintettel a települési környezet főbb jellemzőire, a közlekedési infrastruktúra vagy éppen a zöldfelületek állapotára. A megalapozó vizsgálat helyzetértékelő fejezete összefüggéseiben értékeli az elemzésben bemutatott folyamatokat, tematikus struktúrában összegezve a fontosabb megállapításokat. A dokumentumban feltárt problémák, hiányosságok illetve kedvezőtlen tendenciák hatékony orvoslását hosszú távú fejlesztési koncepció és az ehhez szervesen illeszkedő városfejlesztési stratégia megalkotásával kívánja biztosítani Kiskőrös város vezetése.

A 2014 és 2020 közötti Európai Unió fejlesztési periódusban Magyarországon a járásközpont városok jelentős fejlesztési forráskerettel gazdálkodhatnak az előttük álló kihívások kezeléséhez, a településfejlesztési céljaik eléréséhez. A rendelkezésre álló pénzügyi támogatás hatékony felhasználása érdekében a város vezetése ezért hosszú távú, a városi fejlesztési programokat, projekteket megalapozó, ezek számára szakmai keretrendszerrel biztosító stratégiai dokumentumok elkészítését tartja szükségesnek.

A fentiek mellett a – ugyancsak külső szakértői közreműködéssel – elkészült a város hosszú távú településfejlesztési koncepciója. A megalapozó vizsgálat megállapításaira épülő dokumentum – részben építve a jelenleg felülvizsgálandó koncepció megállapításaira – rögzíti Kiskőrös város jövőképét, a jövőkép elérését támogató alapcél, a 2030-ig terjedő átfogó célkitűzéseit, valamint középtávú rész céljait.

Fentieknek megfelelően Kiskőrös város jövőképe egyrészt ideális jövőbeli állapotként megfogalmazza, hogy „Meglévő adottságaira, így dinamikusan bővülő, részben a helyi vállalkozások versenyképességére alapozott gazdasága, valamint folyamatosan megújuló, jellegzetes városképe révén Kiskőrös vonzó környezetet biztosít a helyben élők számára.” Másrészt – a térségi szerepkört előtérbe helyezve – rögzítésre kerül, hogy „Kiskőrös a jövőben is törekszik a városban elérhető szolgáltatások minőségének javítására, ily módon megerősítve vonzáskörzetében betöltött képzési-foglalkoztatási centrum szerepét. A városban a már meglévő alapokra építve olyan együttműködési hálózatok alakulnak ki, melyek hosszabb távon a város és vonzáskörzetének gazdasági-társadalmi integrációját erősítik.”

A jövőkép elérését egy alapcél, és két átfogó cél – „Kiskőrös, mint megyei gazdasági decentrum térségi versenyképességének javítása, a helyi gazdaság szerkezeti megújítása, a város befektető vonzó képességének erősítésével”, továbbá „A Kiskőrösön elérhető szolgáltatások minőségének javítása, a város népességmegtartó képességének javítása, az élhető települési környezet kialakításával” – segíti. Az átfogó célokhoz három tematikus jellegű rész cél illeszkedik.

A célrendszer definiálásán túl a településfejlesztési koncepcióban megtörténik a stratégiához és a településrendezési eszközök készítéséhez szükséges társadalmi, gazdasági és környezeti adatok meghatározása is. E mutatók definiálása során egyrészt törekedtünk a Kormány és az Európai Bizottság által elfogadott Terület- és Településfejlesztési Operatív Program indikátor struktúrájával, valamint Bács-Kiskun Megye Integrált Területi Programjának mutatószám rendszerével való összhang megteremtésére, másrészt sor került specifikus városi mutatók beazonosítására is.

A célhierarchia tervezése során természetesen nem csupán az Európai Unió forrásából megvalósítható projekt javaslatok, de a hazai finanszírozással lebonyolítható beruházások fejlesztési keretrendszerét is meg kívántuk teremteni. Ezzel együtt természetesen külön figyelmet fordítottunk arra, hogy biztosítsuk a városi szintű célok Európai Unió tematikus célokhoz, valamint a hazai tervezési környezet meghatározó – megyei- és országos szintű – dokumentumaihoz való illeszkedését.

A megalapozó vizsgálat elemzéseire épülő – indikátorokkal számszerűsíthető – célrendszert definiálva, a településfejlesztési koncepció ily módon megalapozza Kiskőrös város integrált településfejlesztési stratégiájában bemutatandó városrészi szintű beavatkozásokat és konkrét fejlesztési elképzeléseket is, valamint az egymáshoz területileg integrált módon kapcsolódó integrált területi beruházási programcsomagokat.

Jelen dokumentum elkészítését több, a hazai szakpolitikai és jogszabályi környezetben bekövetkezett változás, illetve a 2014-2020-as időszakra vonatkozó országos és megyei fejlesztéspolitikai elképzelés megfogalmazása tette szükségessé. Így például sor került a Településfejlesztési Koncepció tartalmi és egyes eljárásrendi elvárásait rögzítő 314/2012. (XI.8) Korm. rendelet megalkotására, melynek értelmében a Koncepció tartalmi követelmény rendszere jogszabályban rögzítésre került, a korábbiakhoz képest bővült, változott.

A korábban elkészült településfejlesztési koncepció felülvizsgálatát más szempontok is aktuális kérdéseé tették, hiszen a korábbi dokumentum kidolgozása óta eltelt időszakban a városban folytatódtak, illetve felerősödtek egyes társadalmi-gazdasági folyamatok, egyértelműen érződtek a gazdasági világválság hatásai, folytatódtak a negatív demográfiai tendenciák, de a város térségi szerepére markáns hatással van a járási rendszer kiépülése is, és ehhez szervesen kapcsolódva a települési szerepekörök átalakulása.

A város képviselőtestülete 2015. május 7-én a 44/2015 számú Kt határozattal fogadta el a jelen koncepció alapjául szolgáló Megalapozó vizsgálatot valamint a hosszú távú fejlesztési irányokat.

2 Kiskőrös jövőképe

2.1 Kihívások

Kedvezőtlen
demográfiai
folyamatok
Kiskőrösön

Kiskőrös népesség száma jelentősen csökkent 2001 és 2011 között, ami a nagymértékű természetes fogyásnak köszönhető. A bevándorlás részben tudja ellensúlyozni a természetes fogyásból adódó népességszökkenést, de az elvándorlás illetve a tanulmányaik után a vissza nem költözés is jellemző tendencia, különösen a fiatal, képzett lakosok körében. A város társadalmának elöregedése évről évre nagyobb mértékű, melynek oka, hogy a fiatalok elvándorolnak más városokba felsőfokú végzettséget szerezni, továbbá hogy a betelepülők főként az idősebb korosztályból kerülnek ki.

Kedvező képzettségi
adatok, alacsony
munkanélküliség

A lakosság iskolai végzettségére jellemző, hogy az érettségivel és felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a megyei átlaghoz hasonló. Tekintve, hogy Kecskemét értéke felhúzza a megyei átlagot így ez a városi adat kedvezőnek tekinthető. Kiskőrös iskolavárosi szerepe jól tükröződik a lakosság dél-alföldi összehasonlításban magas iskolai végzettségében. Kiskőrösön igen kedvező a foglalkoztatás szintje. A munkanélküliek aránya országos viszonylatban is alacsony. A munkanélküliség nem kimondottan az alacsonyan végzetetteket érinti, a 45 év felettiek foglalkoztatása jelent nagyobb problémát.

Noha a kedvezőtlen demográfiai folyamatok eredményeként Kiskőrösön csökken a gyerekszám, a város alapfokú oktatási intézményeiben a környékről bejárók ellensúlyozzák ezt, biztosítva a meglévő kapacitások kihasználását. A város három középfokú intézményében a tanulók száma évek óta csökken annak ellenére, hogy a város igyekszik a gazdasági igényekhez igazítani a képzéseket. E téren a helyi együttműködések fenntartása, ezek továbbfejlesztése indokolt. Az elmúlt években a városi intézményekben komoly infrastrukturális fejlesztéseket hajtottak végre, ezzel együtt még számos területen szükség van fejlesztési beavatkozásra.

Gazdasági helyzet

A városban kiugróan magas az 50-249 főt foglalkoztató vállalkozások száma, ugyanakkor 249 főnél több alkalmazottal rendelkező nagyvállalkozás nem működik a városban. A cégek értéktermelő képessége magas és folyamatosan növekszik. A legnagyobb foglalkoztatók a fémipari vállalatok és egy élelmiszer-feldolgozó üzem. Kiskőrösön jelentős tradíciókkal bír a gyümölcs kertészet, ezen belül a szőlészet. A vállalkozásoknak csak kis száma tevékenykedik a mezőgazdaságban, azonban a mezőgazdasági és erdőgazdálkodási foglalkoztatottak aránya meghaladja a 12 %-ot, ami a megyei értéknek közel kétszerese. Összességében megállapítható, hogy a szőlészet-borászat olyan, a jelentős potenciált rejtő helyi adottságokra építő szektor, melynek további fejlesztése indokolt. Noha Kiskőrösön termálfürdő működik, a turizmus kevésbé jelentős gazdasági szegmens a településen, és mutatóinak értékei hosszabb távon csökkenő tendenciát mutatnak.

Az elmúlt években az Önkormányzat számos gazdaságfejlesztést célzó tevékenységet hajtott végre, azonban konkrétan megfogalmazott közvetlen gazdaságfejlesztő hatással bíró eszköze nincs a városnak. Az Önkormányzat arra törekszik, hogy a vállalkozások számára egyedileg biztosítsa a megfelelő fejlesztési háttérrel, így folyamatos a kommunikáció a város vezetése és a helyi vállalkozások között. A város gazdasági versenyképességének és befektető vonzó képességének javítása további erősítése érdekében ezt a folyamatot tovább kell vinni a következő időszakban.

Épített környezet, táji
értékek

A város térsége kis lefolyású, száraz, vízhiányos területnek minősül. A szélerózió nagy méretet ölt a térségben, amely károsítja a talajokat és rontja a levegő minőségét.

Kiskőrös a zöldfelületekben szegény települések közé tartozik, ezért az értékes faállományú, intenzíven vagy extenzíven fenntartott parkok, fasorok, facsoportok különösen nagy jelentőséggel bírnak ökológiai és városképi szempontból egyaránt.

Hálózatos
infrastruktúra,
környezeti állapot

A meglévő zöldfelületi rendszer elemei funkcionálisan sokrétűek, a reprezentációs, a sport, a rekreációs funkciók is fellelhetők település-szerte. A lakosság számára elérhető pihenő, reprezentációs parkok állapota ugyanakkor nem megfelelő. A város zöldfelületi rendszere nem kiegyenlített, változatos képet mutat. A városközpont környezetében általában jobb a zöldfelületi ellátottság, míg a belterület külső részein rosszabb.

A központi belterület kisvárosi léptékhez képest igen kompakt, sűrűn beépített. A város legmarkánsabb strukturáló elemei a városközponton áthaladó országos közutak, melyek belterületi szakaszai a várost három karakteresen különböző szegmensre osztják és egyszersmind magukra vonzzák a város közösségi és gazdasági funkcióit.

Kiskőrös gazdasági területeinek nagy része a várost átszelő nagy forgalmú országos közutak mentén jöttek létre. A Város területén a gazdasági területek az átlagnál nagyobb mértékben kihasználtak, ugyanakkor még vannak beépítetlen területek a gazdasági övezetekben, így elsősorban a vasút melletti gazdasági területek rendezetlensége okozhat némi zavart.

Noha a város a fő országos közlekedési csomópontoktól relatíve távol fekszik, Kiskőrös közlekedési kapcsolatai mégis kedvezőnek mondhatóak, hiszen a város a megye egyik legfontosabb közúti csomópontjának (53-as és 54-es főút soltvadkerti fonódásának) közelében van. Kiskőrös napi közlekedési kapcsolataiban meghatározó, hogy járási szerepköréből fakadóan ellátja a körzetközponti feladatokat, emellett a szolgáltatások, kereskedelem és munkahelyek szempontjából ugyancsak térségi szerepkört tölt be. Az 53. sz. főút vonalában Kiskőrös a közeli Akasztó nagyközséggel és Soltvadkert várossal, illetve a jelentősebb Kiskunhalas járásközponttal egy földrajzilag kirajzolódó potenciális együttműködési tengelyt alkotnak. A főúton minden település esetében elkerülő út építése tervezett, amelyek azonban nem szerepelnek a jelenleg érvényes (2020-ig előirányzott) országos fejlesztési programban. Kiskőrösön csúcsidőben gondot jelent a szűk parkoló kapacitás, ennek fejlesztése indokolt lehet a jövőben.

A rétegvizek minőségét a szakszerűtlenül végzett kútfúrások veszélyeztetik azzal, hogy az előírással palástcementezés elhagyásával a fúrás során összekapcsolják a szennyezett talajvizet a jó minőségű védett rétegvízzel. A művelt területek öntözése egyre jelentősebb, ami megemeli a talajvízszintet, ezáltal erősíti a hidromorf hatást a talajképződésre, másrészt a megemelkedett talajvízszint oldható sókat is felhoz a talajba, és szikesedést eredményezhet. A villamos energia ellátás a külterületeken korszerűtlen. Több megújuló energiát hasznosító rendszer kiépítése van folyamatban, ill. tervezés alatt a városban.

A talajvíz az első vízáadó rétegben található vízkészlet. Ez a legfelső a felszíni szennyezésnek legjobban kitett vízáadó réteg vízminőségi szempontból szennyezettnek tekinthető. Rendszeresen problémát jelentenek az illegális hulladéklerakók, melyek potenciális veszélyt jelentenek a környezeti elemekre és vizuális konfliktust is okoznak. A település külterületén ez állandó jelleggel visszatérő probléma. Kiskőrös nem fekszik árvízveszélyes területen, de belvíz veszély szempontjából az enyhén veszélyeztetett kategóriában szerepel.

2.2 Kiskőrös jövőképe a társadalmi, gazdasági, táji, természeti és épített környezetre vonatkozóan

A komplex fejlesztések megvalósulása kapcsán a jövőkép az alábbiak szerint került megfogalmazásra:

Meglévő adottságaira, így dinamikus bővülő, részben a helyi vállalkozások versenyképességére alapozott gazdasága, valamint folyamatosan megújuló, jellegzetes városképe révén Kiskőrös vonzó természeti és épített környezetet biztosít a helyben élők számára.

Városi- és üzleti környezet fejlesztése

Amint arra a város felülvizsgálat alatt álló, korábbi településfejlesztési koncepciója is utal, Kiskőrösre a város térbeli fejlődésének eredményeként a tömör várostest jellemző, ami városüzemeltetési szempontból és a városi tér használhatósága szempontjából is felbecsülhetetlen kincsnek számít, hiszen takarékos közműveket és úthálózatot, a lakosságnak pedig rövid távolságokat, az elérhető szolgáltatások esetében nagyobb koncentrációt és választási szabadságot, vonzóbb, élettelibb városközpontot jelent.

A városban jó lehetőséget teremt a fejlődésre a számos ipari, gazdasági terület a helyi, terjeszkedni vágyó vállalkozások és az újonnan betelepülni vágyó vállalkozások számára egyaránt, azonban hosszabb távon mindenképpen szükséges e területek infrastrukturális fejlesztése mind a megközelítés tekintetében, mind pedig a belső kiszolgáló létesítmények tekintetében. Kiskőrös az Alföldi Borvidék egyik szőlészeti-borászati központja. Az ágazatra alapozott turisztikai fejlesztések széles skálája, a gasztronómiai turisztikában rejlő lehetőségek hozzá járulhatnak a helyi gazdaság ágazati sokszínűségének megerősítéséhez.

Mindehhez a fiatalokat és magasan végzetetteket támogató, szigorúan szektor semleges helyi foglalkoztatáspolitikát társul.

A gazdasági fejlődés eredményeként a fentebb kifejtett okok miatt várhatóan javul az Önkormányzat gazdálkodási helyzete is, ezáltal jelentősebb forrásokat tud átcsoportosítani az európai uniós támogatású fejlesztések finanszírozására, megvalósítva ezzel a tervezett fejlesztések minél nagyobb körét. Az élhetőbb város megteremtéséhez feltétlenül szükséges a településen található zöldfelületek, parkok további fejlesztése, a városközpontban elérhető közösségi terek megkezdett rehabilitációjának folytatása és a kerékpárforgalmi hálózat fejlesztése, ezáltal jó eséllyel elérhető a városi népesség csökkenésének megállítása.

2.3 Kiskőrös jövőképe a térségi szerepkörére vonatkozóan

Kiskőrös város térségi szerepkörre vonatkozó jövőképe az alábbiak szerint került rögzítésre:

Kiskőrös a jövőben is törekszik a városban elérhető szolgáltatások minőségének javítására, ily módon megerősítve vonzáskörzetében betöltött képzési-foglalkoztatási centrum szerepét. A városban a már meglévő alapokra építve olyan együttműködési hálózatok alakulnak ki, melyek hosszabb távon a város és vonzáskörzetének gazdasági-társadalmi integrációját erősítik.

Kiskőrös középfokú oktatása térségi szinten is elismert, ezt bizonyítja az is, hogy a bejáró diákok aránya viszonylag magas, ennek ellenére a helyi vállalkozások nem találják meg az igényeikhez illeszkedő végzettséggel rendelkező munkavállalókat. Kitörési pont lehet a helyi vállalkozások és a szakképző intézmények szoros együttműködése, esetleg duális képzés kialakítása.

Kiskőrösön az elmúlt években komoly, a város térségi szerepkörét érintő fejlesztések zajlottak. Az oktatás területén az általános, és a középiskolai oktatás szélesebb beiskolázási körzetet jelent a városnál, jelentős a más településekről bejáró tanulók száma. Az oktatásban folyamatos kihívást jelent a képzési struktúra és a vállalkozói szektor igényeinek összehangolása. Az iskolai fejlesztések mellett természetesen az oktatás minőségi javításának fontos eleme az óvodai kapacitások jobb kihasználtságának biztosítása is.

Kiskőrösön lakosságát erős önazonosság tudat jellemzi, melyet a helyi kulturális értékek ápolásával számos civil közösség támogat. A helyi identitás, a közösségi kohézió erősítése a város örökségének ápolása mellett a társadalmi integráció mélyítésében is szerepet kell, hogy játsszon.

A város versenyképességét, Kiskőrös népességmegtartó erejét meghatározza a település közlekedési- és környezeti infrastruktúrájának állapota is. E téren (pl. belterületi utak fejlesztése, csapadékvíz elvezetés stb.) ugyancsak komoly előrelépéseket kíván a város vezetése tenni.

2.4 Településfejlesztési elvek rögzítése

A településfejlesztési elvek meghatározása során törekedtünk olyan komplex megközelítés alkalmazására, mely egyrészt figyelembe veszi a város és térségének hátrányos helyzetét, jelentős elmaradását az országos gazdasági és társadalmi mutatóktól. Ugyancsak kiemelt szempontként kezeltük, hogy a gondolkodásmód visszatükrözze a terület és településfejlesztés megyei szintű integrációjának gondolatát és a szűkebb – kistérségi, járási – szemléletet is.

- A hátrányos helyzet komplex kezelésének kívánalma a település elemi érdeke. Az elemzések és a tapasztalatok azt mutatják, hogy a város társadalmi-demográfiai, gazdasági és infrastrukturális problémái, hiányosságai komplex egészet alkotnak, s e problémák megközelítése, hatékony orvoslása csak komplex megközelítés révén képzelhető el.
- A koncepció, majd az ITS kidolgozásakor is törekedni szükséges a teljes tervezésre, mind területi, mind szektorális értelemben. Az EU-s források segítségével megvalósítandó városi fejlesztéseket igazítani szükséges az elfogadott területi és ágazati operatív programok lehetőségeihez. A megvalósítandó beruházásoknak emellett illeszkedniük szükséges Bács-Kiskun megye által kidolgozás alatt álló megyei ITP tartalmi elemeihez is.
- Területileg integrált tervezési megközelítés szükséges, mely figyelembe veszi a város és térsége komplex társadalmi- gazdasági problémáit és olyan fejlesztési programok kidolgozását irányozza elő, mely szükség esetén különböző finanszírozási források igénybe vételére is támaszkodik (több operatív program, több prioritási tengelye, egyéb hazai források, magánbefektetők, stb.).
- Széles bázisra építő városi és térségi partnerség kialakítása, amennyiben lehetővé kell tenni a fejlesztési folyamatban érintett városi és térségi szakmai és civil résztvevők bevonását (együttműködő tervezés), már a tervezés időszakától kezdődően.
- Tudatos felkészülés a 2014-2020-as fejlesztési programok megvalósítására.
- A tervezés során maximálisan figyelembe kell venni a társadalmi-, környezeti- és pénzügyi fenntarthatóság alapelveit. Mindez nem csupán a stratégiai dokumentumok készítését érinti, de a majdani fejlesztési projektek előkészítése és megvalósítása során is követelményként kerül megfogalmazásra.
- Esélyegyenlőség biztosítása: a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok és emberek esélyegyenlőségének figyelembe vétele kiemelt feladat a megvalósításra kerülő fejlesztések megtervezésekor és megvalósításakor.

3 A célok bemutatása

3.1 A település átfogó fejlesztését szolgáló célok meghatározása

A célrendszer

A megalapozó vizsgálat részeként elkészült helyzetértékelés alapján beazonosított kihívások, és a kapcsolódó fő következtetések, továbbá Kiskőrös 2030-ra elérni tervezett jövőképe alapján meghatározhatjuk a város fejlesztésének célrendszerét, a 2020-ig terjedő időszakra vonatkozó átfogó és részcélokat. Kiskőrös város célrendszere a jövőkép elérését támogató struktúra, mely a hosszú távú alapcélra, az ehhez illeszkedő átfogó célokra, továbbá tematikus részcélokra épül.

3.1.1 A jövőképet támogató alapcél indoklása

Kiskőrös város hosszú távú jövőképét támogató, a célrendszer hierarchiájában első helyen szereplő úgy nevezett alapcél az egyeztetési folyamat eredményeként az alábbiak szerint került megfogalmazásra:

Kiskőrös népességvonzó erejének javítása a város gazdasági potenciáljának további erősítésével és a megfelelő életkörülmények biztosításával

Az alapcél a fentieknek megfelelően olyan komplex eszközrendszerre kell, hogy épüljön, ami a Kiskőrösön zajló negatív demográfiai tendenciák (elvándorló népesség, öregedő társadalom), valamint a kedvezőtlen foglalkoztatási helyzet járul hozzá. Az alapcél ennek megfelelően a térségi központi szerep megerősítése érdekében a gazdasági potenciál további erősítésére, a jellemzően kvalifikált foglalkoztatottakat alkalmazó, munkahelyteremtő beruházások ösztönzésére koncentrál.

A gazdasági potenciál további erősítése komplex megközelítésével, alkalmazásával lehetséges úgy, hogy a városnak nem áll rendelkezésére közvetlen gazdaságfejlesztési eszköz. A vállalkozóbarát, befektető vonzó üzleti környezet megteremtése egyszerre irányul ezért a környezetbarát technológiák (energiahatékonyság) alkalmazására, a közszolgáltatások minőségének fejlesztésére, a helyi épített környezet és közlekedési infrastruktúra minőségi javítására.

3.1.2 Átfogó célok indoklása

Az alábbiakban bemutatásra kerülnek a Kiskőrös város jövőképeének elérését biztosító átfogó célkitűzések. Amint az látható lesz, a települési szintű célok egyaránt reflektálnak a város társadalmi-gazdasági problémáira, és kínálnak megoldási javaslatot a helyben élők életminőségének javítására.

3.1.2.1 Átfogó cél 1

Kiskőrös a térség
gazdasági központja

Kiskőrös, mint megyei gazdasági decentrum térségi versenyképességének javítása, a helyi gazdaság szerkezeti megújítása, a város befektető vonzó képességének erősítésével

A vonzó települési üzleti környezet kialakításához Kiskőrös jó alapokkal, igen kedvező adottságokkal rendelkezik, ráadásul a városban a vállalkozási hajlandóság a megyei értékhez viszonyítva magas, továbbá az 50-249 fő közötti létszámot foglalkoztató cégek aránya a működő vállalkozásokon belül kiugró értéket mutat. Hosszútávon alapvető cél a helyi gazdaság további dinamizálása, a városi befektetői környezet továbbfejlesztése oly módon, hogy vonzó lehetőséget teremtsen egyrészt az agárágazatban – és kifejezetten a szőlészet-borászat területén működő –, mind pedig a magas hozzáadott értéket felmutató – ebből következően jellemzően kvalifikált munkaerőt foglalkoztató – cégek városba csábításához.

Az átfogó cél elérése hosszú távon hozzájárulhat Kiskőrös kedvezőtlen demográfiai mutatóinak javulásához, a jobb foglalkoztatási szerkezet eléréséhez, így módon javítva a város népesség megtartó képességét. A cél érdekében alkalmazott eszközrendszer elemeként meg kell említenünk a városban rendelkezésre álló ipari területek – az energiahatékonyságot is szem előtt tartó – fejlesztését, a helyi vállalkozók közötti együttműködések támogatását, melyek egyúttal Kiskőrös megyei gazdasági alközpont szerepkörének erősítéséhez is hozzájárulhatnak.

Kiskőrösön a helyi adottságok figyelembe vétele mellett cél továbbá a gazdaság ágazati struktúrájának továbbfejlesztése új ágazatok szerepének növelésével. Ennek érdekében a város turisztikai- és rekreációs potenciáljának hatékonyabb kihasználására, a természeti adottságok jobb hasznosítására van szükség a jövőben.

Az átfogó cél eléréséhez a finanszírozási háttérrel jellemzően az Európai Unió fejlesztési források jelenthetik. A hosszú távú gazdasági sikerek érdekében javítani szükséges a helyi vállalkozások forrás abszorpciós képességét, melyhez elengedhetetlen a vállalkozói réteg és a helyi döntéshozók között már meglévő együttműködési formák továbbépítése, tartalmi fejlesztése.

3.1.2.2 Átfogó cél 2

A Kiskőrösön elérhető szolgáltatások minőségének javítása, a város népességmegtartó képességének javítása, az élhető települési környezet kialakításával

Élhető környezet,
gyarapodó népesség

Hosszútávon cél a település népességcsökkenésének lassítása, lehetőség szerint a kedvezőtlen demográfiai tendencia megfordítása, amely csak komplex eszközrendszer alkalmazásával lehetséges. Az eszközök között mindenképpen megemlítenendő a kvalifikált munkaerő rendelkezésre állása, melynek előfeltétele a piaci igények felmérése és a szakképzési struktúra folyamatos igényvezérelt alakítása.

A helyben élők életminőségének javítása érdekében tovább szükséges fejleszteni a település és a térség népességét egyaránt ellátó szolgáltatások körét, törekedve a minél magasabb színvonal elérésére. Az intézmények fejlesztése során szem előtt kell tartani az energetikai jellegű felújításokat is. A kapcsolódó infrastrukturális fejlesztések mellett hangsúlyt kell fektetni az egészséges társadalom megteremtését támogató megelőző programok szervezésére, a helyi identitás megőrzése érdekében a kulturális tradíciók megerősítését ugyancsak kiemelten szükséges kezelni.

Az élhető települési környezet fejlesztése során, a fenntartható város kialakításával a környezeti problémák kezelése kerül előtérbe. A belvíz- és csapadékvíz elvezetés kérdése így hangsúlyos

problémaként jelenik meg. Közlekedési szempontból továbbra is cél a még burkolatlan utak szilárd burkolattal való ellátása, illetve egyes közúti csomópontok közlekedésbiztonsági szempontú fejlesztése. A város kerékpáros közlekedésének ösztönzése az új, jó minőségi kerékpárforgalmi hálózati elemek kialakítása révén történhet meg.

1. táblázat: A hosszú távú célokhoz rendelt mutatók

Célok	Releváns mutatók	Mutató előzetes tervértéke ¹
Átfogó célok		
Kiskőrös, mint megyei gazdasági decentrum térségi versenyképességének javítása, a helyi gazdaság szerkezeti megújítása, a város befektető vonzó képességének erősítésével	■ Teremtett munkahelyek száma	■ 100 fő<
A Kiskőrösön elérhető szolgáltatások minőségének javítása, a város népességmegtartó képességének javítása, az élhető települési környezet kialakításával	■ Foglalkoztatottak aránya ■ A 25-40 éves női népességen belül a foglalkoztatásban lévő nők aránya	■ Emelkedése várható ■ 1%-ot meghaladó bővülés

A korábbi tapasztalatok alapján Kiskőrös város esetében egy százas nagyságrendű munkahely bővítési program tekinthető reálisnak a teljes fejlesztési periódusra vetítve. A munkahelyteremtő fejlesztések esetén természetesen kalkuláltunk a turisztikai szektor esetleges munkahelyteremtő hatásával is.

Ugyancsak ehhez a programhoz kapcsolódik az 1%-os foglalkoztatás bővülés a női népességen belül. A foglalkoztatottak aránya Kiskőrösön a foglalkoztatást bővítő, munkahelyteremtő beruházások eredményeként várhatóan emelkedni fog a munkaképes korúak (15-64 évesek) korosztályán belül.

3.2 Részcélok és beavatkozások meghatározása

Kiskőrös átfogó fejlesztési céljaihoz tematikus részcélok illeszkednek, melyek egy-egy konkrét fejlesztési területhez, témakörhöz kapcsolódnak. A város célrendszerében az alábbi részcélok, és kapcsolódó beavatkozások nevesítésére került sor:

■ Befektetőbarát üzleti környezet kialakítása Kiskőrösön

Kiskőrösön a városi üzleti környezet további fejlesztésével hosszútávon változás érhető el a népesség foglalkoztatási helyzetében. Ennek érdekében összetett fejlesztési program megvalósítása szükséges.

¹ A tervezés jelenlegi fázisában nem lehet konkrét adatokat rögzíteni a célokhoz rendelt mutatók esetében, ezért ezeket csupán nagyságrendekkel jelöljük.

Amint arra a megalapozó vizsgálatban is utaltunk, a városban ipari park nem működik, azonban több gazdasági, ipari terület helyezkedik el a település körül, ezek infrastrukturális fejlesztését a város vezetése kiemelten fontosnak tartja. Önmagában az üzleti infrastruktúra, a nyújtott szolgáltatások minőségének fejlesztése azonban nem elegendő, azt ki kell, hogy egészítse egy proaktív befektetés ösztönzési, befektetés szervezési tevékenység is.

Éppen ezért Kiskőrösön cél a városban működő feldolgozóipari vállalkozások együttműködésének támogatása, a jelentősebb hozzáadott értéket képviselő termékeket előállító cégek betelepülésének támogatása, a térségi beszállítói hálózatok erősítése, igényeiknek megfelelően a képzési rendszer továbbfejlesztése.

Kiskőrösön az agroturizmus jelentős potenciállal bír, hiszen mind a szőlészet-borászat, mind a helyi tradíciók jelentős vonzerőt képviselnek. A város komoly kulturális értékekkel rendelkezik, melyek fejlesztését a városvezetés, a helyi lakosság és a helyi civil közösség egyaránt feladatának érzi. Az üzleti környezet fejlesztéséhez éppen ezért szervesen illeszkedik a kiskőrösi kulturális- és turisztikai attrakciók fejlesztése, ezekre építve egy térségi szinten versenyképes turisztikai csomag kialakítása.

■ *A Kiskőrösön elérhető humán szolgáltatások komplex fejlesztése, a helyi társadalom megerősítése*

A városban a célkitűzéshez kapcsolódva a közszolgáltatások infrastrukturális fejlesztése mellett a szegregált társadalmi rétegek integrációjának támogatása, erősítése is fontos szempontként kerül rögzítésre.

A városban alapvetően megfelelő az elérhető szolgáltatások (egészségügyi, szociális-, oktatási alap szolgáltatások) színvonala, ugyanakkor egyes szegmensekben folytatni szükséges a már korábban megkezdett fejlesztéseket. Az Önkormányzat költségvetésében jelentős tétel az önkormányzati intézmények működtetésének költsége, így az energiahatékonyságra fókuszáló beruházások, az épület infrastruktúra energetikai korszerűsítése (pl. Polgármesteri Hivatal, Petőfi Szülőház és Emlékmúzeum stb.) komoly feladat a következő években.

A társadalmi integráció erősítése, a leromlott városi környezet fejlesztése kiemelt célkitűzése a városvezetésnek. A szegregációval sújtott csoportokra általában igaz, hogy életminőségük, lakásviszonyaik kedvezőtlenül alakulnak. Ennek megfelelően kiemelt célkitűzés a megfelelő lakhatási körülmények biztosítása, a modern közösségi terek kialakítása az érintett célcsoportok számára.

■ *Hálózatos infrastruktúrák, valamint a települési környezet komplex fejlesztése Kiskőrösön*

A városi kommunális és környezeti infrastruktúra hálózatok kiépítettségének színvonala alapvetően megfelelőnek mondható Kiskőrösön, ugyanakkor a város egyes területein szűk keresztmetszetek alakultak ki, ezek felszámolása ugyancsak indokolt a következő fejlesztési periódusban.

Egy zöldfelületben szegény városban jelentős városképi (és ökológiai) hatással bírnak a köztertek. Kiskőrösön, e téren csak részben vannak kihasználva az egyébként kínálkozó lehetőségek. A városban a zöldfelületi ellátottság nem kiegyenlített, az egyes zöldfelületek térbeli elhelyezkedése nem optimális. A zöldfelületek rendszerbe szervezése, és tervszerű fejlesztése jelentős mértékben javítja a település összképét, a helyben élők életminőségét.

A települések élhetőségét negatívan befolyásoló, viszonylag nagy forgalom miatt az 53. sz. főúton – mind a helyi rendezési tervekben, mind a nagytávú ágazati tervekben – elkerülő utak építése tervezett, amelyek azonban nem szerepelnek a jelenleg érvényes (2020-ig előirányzott) országos

fejlesztési programban. Az előbb leírtak miatt a város területén az érintett csomópontokban kívánatos lenne a kettős körforgalom létesítése. A körforgalmú csomópontok a kérdéses utak kellő szélessége miatt viszonylag kis építési munkával megvalósíthatók. A központi területen a kereskedelmi egységek fejlődésével célszerű a parkolóhelyek számának növelése, a meglévő burkolt felületek újragondolásával.

A város egyes területein a csapadékvíz elvezetése nem megoldott, így a kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése kiemelt célkitűzés. Hasonló a helyzet a belvíz kapcsán is, így e téren is komoly fejlesztések végrehajtása indokolt.

3.3 Részcélok és beavatkozások területi egységeinek meghatározása

Az alábbiakban áttekintjük az átfogó célokhoz kapcsolódó részcélok, illetve az ezekhez illeszkedő fontosabb beavatkozások területi dimenzióit.

A Kiskőrös város településfejlesztési koncepcióját és integrált településfejlesztési stratégiáját megalapozó vizsgálat három városrészt azonosít be, és nevesít egy kapcsolódó területegységet is. A városrészeket lehatároló utcák a következők:

2. táblázat: Kiskőrös városrészeinek lehatárolása

	Városrész neve	Lehatárolása
1	Központi városrész	Bajcsy Zs. u. - Árpád u. - Szent István u. - Safári József u. - Rákóczi Ferenc u. - Alkotmány u. - Szent László u. - Március 15. u. - Okolicsányi u. - Báthory u. - József Attila u.
2	Keleti városrész	Rákóczi Ferenc u. - Safári József u. - Szent István u. - Árpád u. - Bajcsy Zs. u. - József Attila u. utca 1
3	Nyugati városrész	Rákóczi Ferenc u. - Alkotmány u. - Szent László u. - Március 15. u. - Okolicsányi u. - Báthory u. - József Attila u. 1
4	Erdőtelek	Kiskőrös-Erdőtelek (Nyárfa u. - Diófa u. - Venyige u. - Bokor u. - Malom u. - Erdő u. - Fenyves u. - Sövény u.)

Forrás: Megalapozó vizsgálat

A városrészek kapcsán általában kiemelhető, hogy a Központi városrész Kiskőrös történelmi városközpontja, adminisztratív centrum területe, melynek jelentőségét funkcióellátottsága is kiemeli, míg a Keleti városrész Kiskőrös kereskedelmi-gazdasági súlyponti területe. A Nyugati városrészben jelentős számú kiskereskedelmi üzlet és vendéglátóhely is található, továbbá nagy hangsúlyt kap a turisztikai rekreációs funkció a területen. Erdőtelek külterületként kapcsolódik a városrészekhez.

3.3.1 A jövőkép, a településfejlesztési elvek az átfogó és a részcélok kapcsolata

Kiskőrös város településfejlesztési koncepciójának középpontjában a város 2030-ra elérendő jövőképe áll. A jövőkép a jelenlegi adottságokból kiindulva és a várható tendenciákra alapozva fogalmazza meg a hosszú távon elérni kívánt állapotot. Annak érdekében, hogy a város valóban megvalósítsa a gazdasági, társadalmi és környezeti szempontok szerint megfogalmazott kívánatos jövőbeni állapotot, továbbá térségi szerepköre hosszú távon stabilizálódjon, kijelölésre kerültek a város átfogó fejlesztését szolgáló célok – 2 átfogó cél és 3 rész cél.

1. ábra: Kiskőrös város fejlesztési célrendszere

Jövőkép

Meglévő adottságaira, így dinamikusan bővülő, részben a helyi vállalkozások versenyképességére alapozott gazdasága, valamint folyamatosan megújuló, jellegzetes városképe révén Kiskőrös vonzó környezetet biztosít a helyben élők számára. Kiskőrös a jövőben is törekszik a városban elérhető szolgáltatások minőségének javítására, ily módon megerősítve vonzáskörzetében betöltött képzési-foglalkoztatási centrum szerepét. A városban a már meglévő alapokra építve olyan együttműködési hálózatok alakulnak ki, melyek hosszabb távon a város és vonzáskörzetének gazdasági-társadalmi integrációját erősítik.

Átfogó célok

Kiskőrös, mint megyei gazdasági decentrum térségi versenyképességének javítása, a helyi gazdaság szerkezeti megújítása, a város befektető vonzó képességének erősítésével

A Kiskőrösön elérhető szolgáltatások minőségének javítása, a város népességmegtartó képességének javítása az élhető települési környezet kialakításával

Részcélok

Befektetőbarát üzleti környezet kialakítása Kiskőrösön

A Kiskőrösön elérhető humán szolgáltatások komplex fejlesztése, a helyi társadalom megerősítése

Hálózatos infrastruktúrák valamint a települési környezet komplex fejlesztése Kiskőrösön

Forrás: saját szerkesztés

Az alábbi táblázat az átfogó célok (oszlop) és a részcélok (sor) kapcsolatának erősségét mutatja be.²

3. táblázat: Kiskőrös város hosszú távú célrendszerének belső koherencia vizsgálata

	Befektetőbarát üzleti környezet kialakítása Kiskőrösön	A Kiskőrösön elérhető humán szolgáltatások komplex fejlesztése, a helyi társadalom megerősítése	Hálózatos infrastruktúra valamint a települési környezet komplex fejlesztése Kiskőrösön
Kiskőrös, mint megyei gazdasági decentrum térségi versenyképességének javítása, a helyi gazdaság szerkezeti megújítása, a város befektető vonzó képességének erősítésével	xxx	xx	xx
A Kiskőrösön elérhető szolgáltatások minőségének javítása, a város népességmegtartó képességének javítása, az elérhető települési környezet kialakításával	xx	xxx	xxx

Forrás: saját szerkesztés

A táblázatból látható, hogy a megyei gazdasági decentrum pozíció erősítésére fókuszáló átfogó cél elsősorban a befektetőbarát üzleti környezet kialakítására koncentrálnak, míg közepes koherencia mutatható ki az átfogó cél és a humán szolgáltatások fejlesztését a helyi társadalom megerősítését, valamint a hálózatos infrastruktúra fejlesztését prioritizáló részccel.

Az „A Kiskőrösön elérhető szolgáltatások minőségének javítása, a város népességmegtartó képességének javítása, az elérhető települési környezet kialakításával” átfogó cél mind a humán szolgáltatások fejlesztését, mind a hálózatos infrastruktúra fejlesztését prioritizáló részccel erős koherenciát mutat, míg közepes koherencia mutatható ki a gazdaságfejlesztési részccel.

A korábbiakban bemutatott településfejlesztési elvek horizontális érvényesítése indokolt, mindezzel együtt természetesen az elvek bizonyos célokhoz szorosabb illeszkedést mutathatnak. A hátrányos helyzet komplex kezelése kapcsán mindenképpen indokolt a gazdasági decentrum pozíció erősítését (ezen belül kiemelten a kvalifikált munkaerőt foglalkoztató cégek betelepülését) kitűző cél megemlítése, de kiemelten fontos a települési infrastruktúra hálózatos fejlesztése (például zöldfelületek fejlesztése, vízvédelmi beruházások) is.

² xx: közepes koherencia; xxx: erős koherencia

A teljes tervezés elvét követve törekedni kell arra, hogy a részcélok teljesülése érdekében az optimális forrás abszorpció érvényesüljön, vagyis egyes fejlesztések az arra leginkább alkalmas operatív programból, illetve finanszírozási alaptól jussanak támogatáshoz.

Város és vonzáskörzete integrált fejlesztése hozzájárul a térségi szerepkörre vonatkozó jövőkép eléréséhez. A koncepció és az integrált településfejlesztési stratégia ennek megfelelően figyelembe veszi a város és térsége komplex társadalmi- gazdasági problémáit, és olyan fejlesztési programok kidolgozását irányozza elő, mely szükség esetén különböző finanszírozási források igénybe vételére is lehetőséget teremt.

Fentiekén túl természetesen az átfogó célok és a részcélok megvalósulását támogató fejlesztések előkészítése és megvalósítása során figyelembe kell venni a társadalmi-, környezeti- és pénzügyi fenntarthatóság alapelveit. Ez utóbbi szempont érvényesítése különösen a gazdasági típusú beavatkozások esetében szükséges.

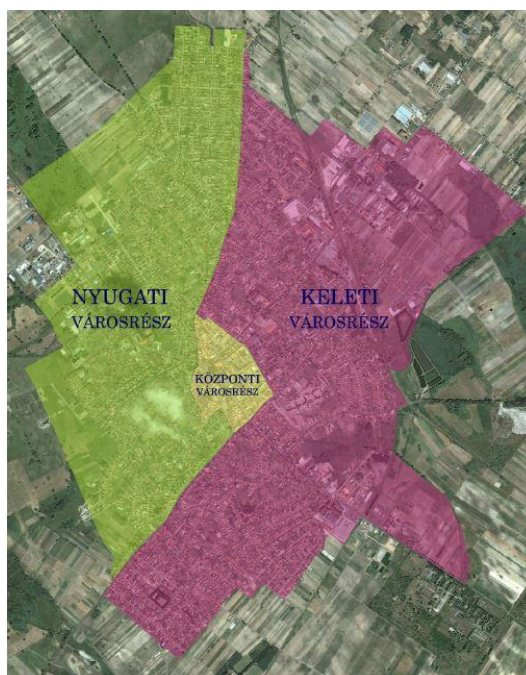
Kiemelt jelentőségű az esélyegyenlőség szempontjainak érvényesítése, melynek nem csupán a megvalósítás, de a stratégiai szintű tervezés és a projekt előkészítés során is hangsúlyt kell kapnia.

3.3.2 A fejlesztési célok és prioritások értelmezése az egyes településrészekre

Kiskőrös város területén három városrész – Központi városrész, Keleti városrész valamint Nyugati városrész – került lehatárolásra, továbbá a KSH adatszolgáltatás alapján külön vizsgálható területi egységet képez Erdőtelek is.

A Megalapozó vizsgálat 3.3 alfejezete röviden tárgyalja az egyes területi egységek társadalmi-gazdasági jellemzőit, továbbá a funkció elemzés keretében áttekintésre került az egyes városrészek intézményi ellátottsága, közlekedési helyzete, gazdasági jellemzői. Az alábbi ábra Kiskőrös városrészeinek elhelyezkedését mutatja be.

2. ábra: Kiskőrös városrészeinek áttekintő térképe

Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás alapján saját szerkesztés

A Központi Városrész a történelmi és mai városközpont kiemelt területe a település kulturális és szellemi életének. Több banki, kereskedelmi szolgáltatás elérhető a területen, de található itt oktatási intézmények, hivatalok és kulturális intézmények (például a Petőfi Sándor Művelődési Központ - Művelődési Ház, illetve ugyanebben az épületben a Petőfi Sándor Könyvtár is), szakorvosi rendelőintézet, templomok, imaházak, közösségi épületek. A városrészben fentiekén túl megtalálható a város több jelentős turisztikai látnivalója. Itt található a Petőfihez kötődő emlékek nagy része is. A Keleti városrész Kiskőrös kereskedelmi-gazdasági súlyponti területe, egyúttal legnépesebb városrésze. A területen jelentős a gazdasági tevékenység, hiszen egyrészt a tervezett ipari park területe is itt található, de itt működik az egyik nagy kiskereskedelmi multi áruháza is, valamint a városi zöldség-gyümölcs piac is. A városrész gazdasági életében komoly szerepet játszik a turizmus is, hiszen szálloda valamint borozó is található itt. A városrészben több szociális illetve oktatási intézmény is található. A városrész kiemelt szerepet tölt be a városi közlekedés szempontjából, hiszen mind a buszpályaudvar, mind pedig a vasútállomás itt található. Településszerkezetileg főként a családi lakóházak, rendezetlenül - a mély fekvésű területek kikerülésével - kialakult szövet és a nagyobb gazdasági területek jellemző a városrésze.

A város második legnépesebb területe a Nyugati városrész. Bár a terület nem nevezhető gazdasági szempontból a város leghangsúlyosabb részének, jelentős számú kiskereskedelmi üzlet és vendéglátóhely is található területén. Jelentős része lakóterület, valamint nagy hangsúlyt kap a turisztikai rekreációs funkció a területen, a sportpálya, szabadidő-park és fürdő, uszoda itt helyezkedik el.

Itt kapcsolódik a városhoz Erdőtelek. A két belterületi rész között fokozatosan fejlődik egy lakóterület, illetve egy üdülő terület. Az Akasztó felől érkezőt a város szélén a gazdasági terület fogadja.

Az alábbi táblázat összefoglaló módon mutatja be Kiskőrös egyes városrészeinek funkció ellátottságát³:

4. táblázat: Kiskőrös városrészeinek funkció ellátottsága

	FUNKCIÓ					
	Intézményi	Közlekedési	Gazdasági	Rekreációs	Lakó	Városközpont
Központi városrész	XXX	XXX	XX	XX	XX	XXX
Keleti városrész	XXX	XX	XXX	XXX	XXX	
Nyugati városrész		XX	XX	XXX	XXX	

Forrás: saját szerkesztés

A fenti funkcionális értékelés alapján megtörténik a fejlesztési részcélok egyes városrészekre értelmezése. A fejlesztési részcélok és az egyes városrészek kapcsolatát az alábbi táblázat foglalja össze⁴.

³ XX: kiegészítő funkció; XXX: domináns funkció

⁴ XX: közepesen erős kapcsolat; XXX: erős kapcsolat

5. táblázat: A fejlesztési célok értelmezése az egyes városrészekre

	Befektetőbarát üzleti környezet kialakítása Kiskőrösön	A Kiskőrösön elérhető humán szolgáltatások komplex fejlesztése, a helyi társadalom megerősítése	Hálózatos infrastruktúra valamint a települési környezet komplex fejlesztése Kiskőrösön
Központi városrész	XX	XXX	XXX
Keleti városrész	XXX	XXX	XXX
Nyugati városrész	XX	XX	XXX

Forrás: saját szerkesztés

A városi részcélok közül a helyi gazdaság fejlesztése kifejezetten erős kapcsolatot mutat az Keleti városrész, hiszen a területen jelentős a gazdasági tevékenység, mivel egyrészt a tervezett ipari park területe is itt található, de itt működik az egyik nagy kiskereskedelmi multi áruháza is, valamint a városi zöldség-gyümölcs piac is.

A humán szolgáltatások fejlesztése kapcsán elsősorban a Központi városrész és a Keleti városrész tekinthető fejlesztési célterületnek, hiszen mind a közszolgáltatások minőségi fejlesztése, mind pedig a közintézményi infrastruktúra energia hatékony fejlesztése megvalósulhat itt. A hálózatos infrastruktúra komplex fejlesztése célkitűzés esetében ugyancsak mindhárom városrész érintettsége kimutatható.

3.4 A célrendszer illeszkedése az Európai Unió, a hazai és a megyei fejlesztési célokhoz

Az alábbiakban összefoglaló módon bemutatjuk Kiskőrös fejlesztési céljainak, valamint a releváns európai Unió céljai továbbá a megyei fejlesztési célok közötti kapcsolódást.

Átfogó cél 1: Kiskőrös, mint megyei gazdasági decentrum térségi versenyképességének javítása, a helyi gazdaság szerkezeti megújítása, a város befektető vonzó képességének erősítésével

Kapcsolódó Európai Unió (EU2020 tematikus) célkitűzések:

- 1. a kutatás, a technológiai fejlesztés és az innováció erősítése;
- 3. a kkv-k, (az EMVA esetében) a mezőgazdasági, illetve (az ETHA esetében) a halászati és akvakultúra-ágazat versenyképességének a növelése;
- 4. az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulás támogatása minden ágazatban;
- 8. a fenntartható és minőségi foglalkoztatás, valamint a munkavállalói mobilitás támogatása;
- 10. az oktatásban, és a képzésben, többek között a szakképzésben történő beruházás a készségek fejlesztése és az egész életen át tartó tanulás érdekében

Kapcsolódó hazai célkitűzés: A Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció

Az OFTK célkitűzései közül elsősorban a 4. átfogó célhoz – Térségi potenciálra alapozott, fenntartható térszerkezet – kapcsolódó alábbi specifikus célokkal határozható meg közvetlen kapcsolódás:

- Többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózat
- Területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságösztönzés
- Összekapcsolt terek: az elérhetőség és a mobilitás biztosítása
- Vidéki térségek népességeltartó képességének növelése

Emellett az 1. átfogó célhoz - Értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés – kapcsolódó Életképes vidék, egészséges élelmiszertermelés és –ellátás specifikus céllal is szoros kapcsolódás mutatható ki.

Kapcsolódó megyei célkitűzés (Bács-Kiskun 2020: Bács-Kiskun Megye Területfejlesztési Programja):

Kapcsolódás mutatható ki a Bács-Kiskun megyei területfejlesztési program átfogó céljai közül „A megye társadalmi-gazdasági súlyának növelése a Kárpát-medencében és az európai térben inkluzív növekedés révén”, illetve a tematikus célok közül a „Gazdasági versenyképesség erősítése, innovatív gazdaság a KKV szektor megerősítésével” célkitűzéssel.

Átfogó cél 2: A Kiskőrösön elérhető szolgáltatások minőségének javítása, a város népességmegtartó képességének javítása, az élhető települési környezet kialakításával

Kapcsolódó Európai Unió (EU2020 tematikus) célkitűzések:

- 5. az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a kockázat megelőzés és -kezelés előmozdítása;
- 6. a környezet megóvása és védelme és az erőforrás-felhasználás hatékonyságának előmozdítása;
- 7. a fenntartható közlekedés előmozdítása és szűk keresztmetszetek megszüntetése a kulcsfontosságú hálózati infrastruktúrákban;
- 9. a társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység, valamint a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem

Kapcsolódó hazai célkitűzés: A Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció

- Az OFTK célkitűzései közül elsősorban a 3. átfogó célhoz – Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme –, valamint a 4. átfogó célhoz – Térségi potenciálra alapozott, fenntartható térszerkezet – kapcsolódó alábbi specifikus célokkal határozható meg közvetlen kapcsolódás:
- Vidéki térségek népességmegtartó képességének növelése
- Területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságösztönzés

Emellett az 2. átfogó célhoz - Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom – kapcsolódó alábbi specifikus célokkal is szoros kapcsolódás mutatható ki:

- Gyógyító Magyarország, egészséges társadalom, egészség- és sportgazdaság
- Értéktudatos és szolidáris, öngondoskodó társadalom

Kapcsolódó megyei célkitűzés (Bács-Kiskun 2020: Bács-Kiskun Megye Területfejlesztési Programja):

Kapcsolódás mutatható ki a Bács-Kiskun megyei területfejlesztési program átfogó céljai közül „Az emberek és a környezet harmonikus együttélésének megteremtése”, és a „Területi felzárkózás, a megye belső kohéziójának erősítése”, és az „Egészséges és megújuló társadalom”, illetve a tematikus célok közül a „Élhető és életképes vidék” és „A megye belső kohézióját és makrotérségi integrációját szolgáló intézményi és infrastrukturális fejlesztések” célkitűzésekkel.

Rész cél 1: Befektetőbarát üzleti környezet kialakítása Kiskőrösön

Kapcsolódó Európai Unió (EU2020 tematikus) célkitűzések:

- 1. a kutatás, a technológiai fejlesztés és az innováció erősítése;
- 3. a kvv-k, (az EMVA esetében) a mezőgazdasági, illetve (az ETHA esetében) a halászati és akvakultúra-ágazat versenyképességének a növelése;
- 4. az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulás támogatása minden ágazatban;
- 8. a fenntartható és minőségi foglalkoztatás, valamint a munkavállalói mobilitás támogatása;
- 10. az oktatásba, és a képzésbe, többek között a szakképzésbe történő beruházás a készségek fejlesztése és az egész életen át tartó tanulás érdekében

Kapcsolódó hazai célkitűzés: A Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció

Az OFTK célkitűzései közül elsősorban a 4. átfogó célhoz – Térségi potenciálra alapozott, fenntartható térszerkezet – kapcsolódó alábbi specifikus céllal határozható meg közvetlen kapcsolódás:

- Területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságösztönzés
- Többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózat
- Összekapcsolt terek: az elérhetőség és a mobilitás biztosítása

Emellett az 1. átfogó célhoz - Értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés – kapcsolódó Életképes vidék, egészséges élelmiszertermelés és –ellátás specifikus céllal is szoros kapcsolódás mutatható ki.

Kapcsolódó megyei célkitűzés:

Kapcsolódás mutatható ki a Bács-Kiskun megyei területfejlesztési program átfogó céljai közül „A megye társadalmi-gazdasági súlyának növelése a Kárpát-medencében és az európai térben inkluzív növekedés révén”, illetve a tematikus célok közül a „Gazdasági versenyképesség erősítése, innovatív gazdaság a KKV szektor megerősítésével” célkitűzéssel.

Részcél 2: A Kiskőrösön elérhető humán szolgáltatások komplex fejlesztése, a helyi társadalom megerősítése

Kapcsolódó Európai Unió (EU2020 tematikus) célkitűzések:

- 4. az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulás támogatása minden ágazatban
- 10. az oktatásba, és a képzésbe, többek között a szakképzésbe történő beruházás a készségek fejlesztése és az egész életen át tartó tanulás érdekében

Kapcsolódó hazai célkitűzés: A Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció

- Az OFTK célkitűzései közül elsősorban a 4. átfogó célhoz – Térségi potenciálra alapozott, fenntartható térszerkezet – kapcsolódó alábbi specifikus célokkal határozható meg közvetlen kapcsolódás:

- Vidéki térségek népességeltartó képességének növelése
- Területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságösztönzés

Kapcsolódó megyei célkitűzés:

- Kapcsolódás mutatható ki a Bács-Kiskun megyei területfejlesztési program átfogó céljai közül „Az emberek és a környezet harmonikus együttélésének megteremtése”, és a „Területi felzárkózás, a megye belső kohéziójának erősítése”, továbbá „Az egészséges és megújuló

társadalom” célokkal, illetve a tematikus célok közül a „Élhető és életképes vidék” és „A megye belső kohézióját és makrotárségi integrációját szolgáló intézményi és infrastrukturális fejlesztések” célkitűzésekkel.

Részcél 3: Hálózatos infrastruktúra valamint a települési környezet komplex fejlesztése Kiskőrösön

Kapcsolódó Európai Uniós (EU2020 tematikus) célkitűzések:

- 5. az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a kockázat megelőzés és -kezelés előmozdítása;
- 6. a környezet megóvása és védelme és az erőforrás-felhasználás hatékonyságának előmozdítása;
- 7. a fenntartható közlekedés előmozdítása és szűk keresztmetszetek megszüntetése a kulcsfontosságú hálózati infrastruktúrákban;

Kapcsolódó hazai célkitűzés: A Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció

- Az OFTK célkitűzései közül elsősorban 4. átfogó célhoz – Térségi potenciálra alapozott, fenntartható térszerkezet – kapcsolódó alábbi specifikus céllal határozható meg közvetlen kapcsolódás:

- Összekapcsolt terek: az elérhetőség és a mobilitás biztosítása

Ugyancsak kapcsolódás mutatható ki az 1 átfogó célhoz kapcsolódó

- Életképes vidék, egészséges élelmiszertermelés és – ellátás specifikus célkitűzéssel.

Emellett a 3. átfogó célhoz - Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme – kapcsolódó alábbi specifikus céllal is szoros kapcsolódás mutatható ki:

- 7. Stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata, és környezetünk védelme

Kapcsolódó megyei célkitűzés:

- Kapcsolódás mutatható ki a Bács-Kiskun megyei területfejlesztési program átfogó céljai közül „Az emberek és a környezet harmonikus együttélésének megteremtése”, és a „Területi felzárkózás, a megye belső kohéziójának erősítése”, illetve a tematikus célok közül a „Élhető és életképes vidék” és „A megye belső kohézióját és makrotárségi integrációját szolgáló intézményi és infrastrukturális fejlesztések” célkitűzésekkel.

4 Kiinduló adatok a további tervezési feladatokhoz

4.1 A stratégiához és a településrendezési eszközök készítéséhez szükséges társadalmi, gazdasági és környezeti adatok meghatározása

Az eddig elkészült dokumentumok közül az ITS és a TFK megalapozó vizsgálata az, amely az alapkövét jelenti a teljes tervezési folyamatnak, egyben meghatározza azokat az adatokat, melyek keretet nyújtanak a Településfejlesztési Koncepció és az ITS kidolgozásához.

A stratégia szakszerű kialakításához, a korábban elkészült dokumentumokkal való szerves kapcsolat megteremtéséhez szükséges számba vennünk azokat a mutatókat és ténytérítő adatokat, melyek a teljes tervezési folyamaton keresztül jelen vannak, szilárd alapot teremtve a tervezésnek, valamint irányt mutatva a célok megfogalmazásának. E mutatók egyúttal lehetővé teszik a célokhoz illeszkedő projektek eredményességének mérését, alapját képezve egy komplex monitoring rendszernek.

A táblázatban található mutatók rögzítése során egyrészt törekedtünk a Terület- és Településfejlesztési Program indikátor struktúrájával, valamint Bács-Kiskun Megye Integrált Területi Programjának mutatószám rendszerével való összhang megteremtésére, másrészt sor került specifikus városi mutatók beazonosítására is.

Célok	Releváns mutatók
Átfogó célok	
Kiskőrös, mint megyei gazdasági decentrum térségi versenyképességének javítása, a helyi gazdaság szerkezeti megújítása, a város befektető vonzó képességének erősítésével	■ Teremtett munkahelyek száma ■ Támogatásban részesülő vállalkozások száma
A Kiskőrösön elérhető szolgáltatások minőségének javítása, a város népességmegtartó képességének javítása, az élhető települési környezet kialakításával	■ A 25-40 éves női népességben belül a foglalkoztatásban lévő nők aránya ■ Fejlesztett, 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma ■ A járásközpontot közúton 20 percen túl elérő települések száma
Részcélok	
Befektetőbarát üzleti környezet kialakítása Kiskőrösön	■ A fejlesztett vagy újonnan létesített iparterületek és ipari parkok területe ■ Az ipari területre betelepült vállalkozások száma ■ A természeti és a kulturális örökségnek, illetve látványosságnak minősülő támogatott helyszíneken tett látogatások várható számának növekedése ■ Klaszterben együttműködő vállalkozások száma

Célok	Releváns mutatók
A Kiskőrösön elérhető humán szolgáltatások komplex fejlesztése, a helyi társadalom megerősítése	■ Primer energia felhasználás ■ Fejlesztéssel érintett egészségügyi alapellátást nyújtó szolgálatok ■ Helyi közösségi programokba bevont lakosság száma
Hálózatos infrastruktúra valamint a települési környezet komplex fejlesztése Kiskőrösön	■ A felújított vagy korszerűsített utak teljes hossza ■ Városi területeken létrehozott vagy helyreállított nyitott terek ■ Városi területeken épített vagy renovált köz- vagy kereskedelmi épületek ■ Kialakított kerékpárforgalmi létesítmények hossza

A fenti mutatórendszer tehát tematikusan követi a fejlesztési programok monitoring rendszerének logikáját, pontos – Kiskőrös fejlesztéseire specifikált – mutatószám struktúra ugyanakkor csak a konkrét fejlesztések ismeretében, az integrált településfejlesztési stratégia részeként alakítható ki.

4.2 A meghatározott területigényes elemek alapján, javaslat a műszaki infrastruktúra fő elemeinek térbeli rendjére, a terület-felhasználásra irányuló településszerkezeti változtatásokra

Kiskőrös város belterületébe a település területének egytizede tartozik. A központi belterület kisvárosi léptékhez képest igen kompakt, sűrűn beépített.

A városszerkezet mindmáig hangsúlyos és a belső forgalom szempontjából is jelentős elemei a történelmi lakóvárost a volt szálláskertektől elhatároló nyomvonalak: a Klapka György utca (-Kinizsi utca-Segesvári utca)-Piaclér utca-Árpád utca-Szent István utca (- Berzsényi utca-Tompa utca). Funkcionális szempontból kiemelkedik az Árpád utca, amely a Petőfi teret köti össze a piaclérral és az evangélikus temetővel, továbbá a város térségi jelentős intézményeinek ad helyet (középiskolák, orvosi rendelő), kijelöli a városközpont északkeleti határát.

A Klapka György utca a déli-délnyugati városrész legfontosabb gyűjtőútja, a Petőfi utca elkerülő nyomvonala, melynek gyűjtőszerepét a József Attila utcától délre fekvő városrészben a Budai Nagy Antal utca veszi át, illetve egészíti ki.

Jelentős elválasztó szerepet tölt be a vasút, szervező funkciója ugyanakkor a múltban, a vasút fénykorában sem vált olyan jelentőssé, mint a közutaké. A vasútállomás térsége és a kapcsolódó területek mind a mai napig a félbe maradottság, a szervetlenség hatását keltik, a vasúton túl pedig csak 20. század 2. felében indult el „csápos” jellegű fejlődés az izsáki és a soltvadkerti út mentén (borfeldolgozás, szerelőipar, laktanya, hulladéklerakó, minimális lakóterület-fejlesztés).

A településszerkezeti tervben rögzített elképzelések jórészt „tartósak” a beállt és változó területek határai mentén figyelhető meg némi változási igény, amely azonban nem jelenti a terv szerkezeti

elemeinek módosítását. A településrendezési szerződések alapján a jellemző módosítási igények a következők:

- intézményi és lakóterületeken kismértékű sűrítés (beépíthetőség mértéke és épületmagasság növelés)
- lakó és gazdasági területek kismértékű „cseréje” általában a kialakult funkció érdekében,
- a gazdasági területeken a további telekosztás érdekében a minimális telekméret csökkentése, illetve
- a bortermelő mezőgazdasági övezetekben az övezeti előírások szigorításának némi enyhítése.

Megemlítendő továbbá, hogy a Városház és a vasút közötti alulhasznosított terület csak lassan kerül méltó városszerkezeti pozíciójába. A tervezett elkerülő út és a vasúti nyomvonal korrekció helyigénye biztosított, ugyanakkor a koncepció készítése időpontjáig egyik fejlesztés sem valósult meg.

A módosítási csomag kiemelt célja, hogy a helyi gazdaság szereplői részére biztosítsa a lehető leg-„konformabb” szabályozási környezetet.

4.3 Az örökségi értékek és a védettség bemutatása, javaslatok az örökség védelmére és az örökségi érték alapú, fenntartható fejlesztésére

A mai Kiskőrös és közvetlen környékének területéről a Bács-Kiskun Megyei Múzeumok Igazgatóságának Régészeti Adattára, a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal Szegedi Regionális Irodájának nyilvántartása, a Kiskőrös helytörténeti monográfiában közölt adatok alapján, illetve 2005. június 4-én a Kiskőrös Településrendezési Terv készítésének ürügyén történt terepszemle alapján jelenleg 20 azonosított és 35 azonosítatlan régészeti lelőhelyet ismerünk.

Kiskőrösön az első településnyomok a neolitikumból származnak, bár erre csak néhány szórványos adat utal. A földművelés és állattenyésztés megjelenésének korszakából használati nagyrészt égetett agyagedény tárgyak kerültek elő. A Seregélyesi-dűlő rézkori sírjaiban zsugorított emberi maradványokat, cserépedényeket, állati csontokat és urnákat találtak. Fontosak a bronzkori leletanyagok, melyek közül a későbronzkori, halomsíros leletanyag a Kiskőrös – Pusztaszer néven elhatárolt leletcsoport névadója lett a szakirodalomban. A korszak bronzeszköz fegyver és ékszerleletei a magas szintű földművelés jelenlétét igazolják. A kora vaskor időszakának fontos lelete a grafitos felületű bütyökdiszes magas nyakú urna. A benyomuló kelta törzsek virágzó kultúráját vaseszközök és korongozott agyagedények maradványai bizonyítják. Az első században megtelepülő szarmata-jazig nép gazdag leletanyagot hagyott maga után. Csukástó, Feketealom, Vágóhíd-dűlő feltárt temetőiből agyagedények arany és fémékszerek római pénzek kerültek elő. Szarmata települések nyomait tárták fel a csomthalmi és feketealmi határrészen, Alsóceben két hun kori sír került elő.

A leggazdagabb lelet a VI. században betörő avarok után, a Kiskőrös – Város alatti dűlő, Kiskőrös – Vágóhíd dűlő fejedelmi családi sírjában talált ékszerek, melyet egyértelműen országos jelentőségűnek kell tekinteni. Avar kori temetőket tártak fel a város alatt a Pohibujmackó-dűlőben, a Szőcsi-dűlőben és Cebe pusztán is.

A magyar honfoglalók megtelepedésére ismereteink szerint csupán egy-egy szórványlelet utal. A kiskőrösi határban egykor a történeti források alapján létező középkori falvakról a kutatások hiányosságai miatt alig tudunk valamit. Kiskőrös helyén állt Körös, északra Szűcs és Tabd, északnyugatra Szentimre. Az egykori településeket, falvakat a város határában található templomdombok (kosztolnyikok) jelzik (Cebe-Templomdomb – Kosztolnyik, Templomhalom).

A lelőhelyek között több olyan is van, amelynél egyetlen földrajzi területen több kultúra emléke is megtalálható. Kiskőrös – Seregélyes és Vágóhídi dűlő esetén rézkori, bronzkori, kelta, szarmata, avar és Árpád-kori leletanyagot tártak fel. Valamint a Csukás-tó, Seregélyes és Feketealom térsége.

A Kiskőrös bel- és külterületén nyilvántartott régészeti lelőhelyek általános régészeti védelem alatt állnak, a térségi védelem alatt álló Kiskőrös-Cebe-Templomdomb lelőhely kivételével. Kiskőrös Településfejlesztési Tervében javaslat született a Cebei templomrom és a Feketealom szarmata templom és temető lelőhelyek védett lelőhellyé nyilvánítására és a lelőhelyek turisztikai megközelíthetőségének javítására (természeti-táji értékeket bemutató tanösvény állomásaként).

Régészeti érdekű területként kezelendő az Öregszőlők területe, ahol magas homokos dombháton fokozottan kell számolni régészeti leletek előkerülésével, mivel a tájhasználat itt az Árpád-korra visszamenő folyamatosságot mutat. Az 1. katonai felmérés térképe ezen a területen több, mesterséges halomnak tekinthető szabályos kiemelkedést jelez. Ezek régészeti feltárása még nem történt meg.

Régészeti érdekű területnek minősül továbbá, Kiskőrös országos jelentőségű védett természeti területein, ex lege védett mély fekvésű élőhelyek peremterülete, kb. 100 m széles követőszávon (ilyenek pl. az Ökördi legelő és Nyulas erdő. Ilyen továbbá a Külső járási legelő, a Város feletti kaszáló, a Remerenció-dűlői gyepterületek, a Csukás-tó térsége, a Nagyrét, a Kisrét, az Ökördi legelő és Nyulas erdő és a Remerenció-dűlői gyepterületek környezete), ahol a régészeti lelőhelyek és a természeti értékek együttesen érvényesülnek.

Kiskőrös építészeti értékekben nem túl gazdag és a meglévő értékek is rohamosan fogynak, a megmaradokat pedig a műszaki leértékelődés, amortizálódás fenyegeti.

Kiskőrös Város esetében a védendő városszerkezet és a védendő objektumok sűrűsödése térben nem fedik egymást.

Városszerkezeti karakterelemek

Védett szerkezetű lakóterületnek minősülnek 18. századig kialakult várostestnek még a történeti városszerkezetet őrző részei. A településrendezési terv a helyi védelem kiterjesztését javasolja a Dózsa György út – Tompa Mihály utca – Rákóczi utca – Szent István utca – Petőfi tér által határolt területre és a határoló utcafrontokra is, mivel ezen a területen egyedi építészeti értékek is nagy számban fordulnak elő.

A városszerkezet kiemelkedő értéke a vasútállomást és a városközpontot összekötő, Kiskőrös iparos-kereskedő jellegét markánsan őrző Kossuth Lajos utca. A XIX. századi vasútépítést követő fejlődés nyomán létrejött hagyományos alföldi kisvárosi arculat, melyben polgári lakóházak, műhelyek, mezőgazdasági feldolgozó kisüzemek egymásmellettiége tapasztalható, csakúgy, mint a Petőfi Sándor utca egyes szakaszain. Utcaképi karakterében van zárt sorú, oldalhatáron álló és szabadon álló beépítés is.

A városi szövet és beépítés viszonylagos egysége őrződött meg a Tomori utca és a Petrovics utca-Kálvin utca esetében.

Helyi védelemre javasolt a Szabadkai utcának a Kinizsi utcai és a Toldi utcai kereszteződések közötti szakasza a tér egyediségét adó épületeivel együtt. A terület a jellegzetes Kiskőrösi teresedések egyetlen olyan megmaradt példája, ahol a kis teret még hagyományos építésű kiskőrösi házak veszik körül.

Karaktert adó
jellegzetes építészeti
típusok

■ Helyi értékvédelmi területek, védett szerkezetű városrészek

A történelmi városmagon kívül fekvő, a korábbi kertségek helyén kialakult a történelmi telekosztást őrző területek, falusi utcakép oldalhatáros, földszintes, családi házas beépítéssel, széles utcákkal, az út mentén olykor keskeny zöldsávval.

Szabadkai utca, Kapisztrán utca, Martini utca, Kálvin utca, Báthori utca, Március 15. utca, Bem József utca, Csányi utca, Dobozi utca, Okolicsányi utca, Szarvas utca, Szent László utca

■ Mezővárosi polgári építészeti emlékek

Nagyrészt a XIX. század végén és a XX. század elején, a város központi területein épült, többségében kétszintes intézmények valamint az iparos-kereskedőváros jelleget leginkább őrző földszintes vegyes funkciójú polgárházak. A kései historikus és eklektikus stílusú épületek összességé felidézi a város vasútépítés utáni virágzó sajátos alföldi mezőváros karakterét.

A helyi műemléki védelem alatt álló Városháza, Szarvas Szálló, Helyőrségi és Városi Rendőrkapitányság, Petőfi Gimnázium épületei.

Helyi műemléki védelem alatt álló lakóházak a Kossuth Lajos utcán (Schwarz-udvar, Iparszövetkezet épülete, a Tomori utca ÁFÉSZ épületei, a Dózsa György utcai Takács-féle ház, Klapka-Okolicsányi utcai italbolt.

Helyi védelemre javasolt épületek (Tomori utca, Petőfi utca, Kossuth utca, Rákóczi utca számos épülete)

■ Népi építészeti emlékek

A műemléki védelem alatt álló Szlovák Tájház és a Petőfi Szülőház jól reprezentálja az egykori parasztházak kiskunsági típusát, XVIII. században épült, oldalhatáron álló, nyeregtetős, nádfedeles házak, deszkaburkolatos oromfalakkal.

Figyelemre méltó példák a módosabb vakolatdíszes tornácos változatú parasztházak a Jókai, Bajcsy-Zsilinszky és Ady Endre utcákban, a tanyasorok.

A helyi borkultúra emlékei a városkönyéki, főleg az Öregszőlők ászok pincéi pincesorainak egyes épületei, melyek híven őrzik az 1700-as években elterjedt egysejtű építészeti stílust.

Műemléki védelem alatt nem állnak, mégis fontos elemei Kiskőrös sajátos karakterének.

■ Ipartörténeti emlékek

Kiskőrös városias karakterét erősítő, várostörténeti szempontból meghatározó, a város szerves részét képező objektumok a meglévő ipari emlékek.

Helyi védelemre javasolt a Kossuth utcai Áruház (volt malom), Petőfi utcai Kenyérgyár (volt malom), és a Kolozsvári utcai Konzervgyár épületei. Meg kell említeni még a Vasút épületét, a volt Ecetgyár Kossuth utcai, a volt Szeszgyár Korvin utcai épületeit.

■ Egyháztörténeti emlékek

Várostörténeti szempontból meghatározó elemek a város hagyományos felekezeti sokféleségét tükröző egyháztörténeti épületek és emlékek.

Helyi védelem alatt áll a katolikus templom, az evangélikus templom és parókia, a baptista imaház és lakás, és a rk. temető Kápolna a Klapka utcában.

A településrendezési terv helyi védelemre javasolja a református parókiát, az evangélikus imaházat, a Petőfi úti Zsinagógát és a baptista és zsidó temetőt. A ma már nem működő temetők különleges hangulata Kiskőrös történelmi tudatát gazdagítja.

- Karakter szempontjából meghatározó részletek, különös tekintettel a kerítésekre

Elszórt elhelyezkedésük miatt nehezen védhetőek, mégis fontos karakterelemek az ablakok és oromzatok vakolat- illetve deszkadíszei és a város teljes beépített területén fellelhető kerítések.

Kiskőrös Város közigazgatási területén 3 épület és 1 műalkotás áll országos műemléki védelem, 19 objektum helyi védelmet kapott.

Épített örökség

- Szlovák Tájház (Népi műemlék). Épült a XVIII. század végén. Fésűs beépítésű egytraktusos parasztház. Nyeregteteje náddal fedett. Az épülettel szemben cserépfedésű szín és nyári konyha. Jelenleg múzeumként működik.
- Petőfi Sándor Szülőháza (Népi műemlék). Épült 1790 körül. Fésűs beépítésben álló, téglalap alaprajzú, egytraktusos, deszkaoromzatos, nyeregtetős, náddal fedett épület. A helyiségek deszkamennyezetek, a konyha kivételével hajópadlósak. Jelenleg múzeum működik benne.
- Zsinagóga (Szakrális építmény). Épült 1915-ben. Szabadon álló, téglalap alaprajzú, nyeregtetős épület. Főhomlokzatán a középső rész félköríves oromfalú, enyhén a tetőgerinc fölé nyúlóan. Két oldalán félköríves lezárási falsávok, amelyek az ereszmagasság fölé nyúlnak. A középső rész félköríves záródású ablakai felett medalionba foglalt Dávid-csillagok, az ívmezőkben téglaburkolat. A falsávok ívmezőiben rozetta. Az ÉNy-i homlokzat első lizénáján a zsidó mártírok emléktáblája. A zsinagógai tér síkmennyezetes. 1988-ban felújították, jelenleg hangversenyterem.
- Petőfi Sándor mellszobra. Készült 1861-ben, egy helybeli kőfaragó munkája. A Petőfi Múzeum udvarán áll. Lábazattal és áttört pártázattal ellátott hasábtalapzaton zömök oszlop, tetején a költő mellszobrával.

Kultúrtörténeti emlékek

- Petőfi kultusz emlékei. A központi városrészhez elsősorban a Petőfi térhez kötődnek és külön karakterelemként említendő a kiskőrösi Petőfi-kultusz emlékei. A Petőfi-szülőház és Irodalmi Múzeum, Petrovics István mészárszékének alapfalai és a Luther téren álló evangélikus templom, ahol a költőt megkeresztelték. Itt látható Szendrei Júlia és Jókai Mór szobrai és Petőfi 1861-ben, a világon elsőként köztéren elhelyezett szobra valamint a műfordítók szoborparkja.
- Szlovák emlékek. Elsősorban a Szlovák Tájház és a Petőfi-szülőház képviseli a XVIII. században betelepült szlovák lakosság kultúráját.

Kiskőrös 19 helyi védelem alatt álló műemlékei között szerepelnek a város legfontosabb közintézményei és számos polgárház és népi lakóház

- Városháza, egykori Járásbíróság, épült 1893-ban. Egyemeletes, szabadon álló L-alakú épület, kései historikus és eklektikus jegyekkel. Az Alföld egyik legmonumentálisabb épülete.
- Szarvas Fogadó, emeletes historikus palotaszálló a város főterén, épült 1914-ben.
- Petőfi Gimnázium, 1903-ban nyitották meg Bajzák János okleveles polgári iskolai tanár magán polgári fiú- és leányiskoláját. Épületét Lehoczki János építész tervei alapján és az ő kivitelezésével, 1920-ban fejezik be. Petőfi Sándor Polgári Fiú- és Leányiskola néven a megye egyik jelentős alsó fokú középiskolájává vált.
- Polgárházak (Tomori utca, Dózsa György utca polgári lakóházai)

A felsorolásból is látszik, hogy Kiskőrös arculatát erőteljesen meghatározza a Budapest-Szabadka vasútvonal 1882-es megnyitását követő gazdasági fellendülés. Ennek a századfordulós

mezővárosi karakternek megőrzése fontos lenne, annak ellenére, hogy sok helyen az egységesség már sérült.

A város helyi művi értékeinek megfelelő védelme érdekében a hatástanulmány felülvizsgálata és a helyi értékvédelmi rendelet megalkotása szükséges. Az országos védelem alatt lévő épületek, területek védelméről, karbantartásáról az állam gondoskodik, az épületek hasznosítását a településsel együttműködve kell meghatározni. A helyi védett épületek, építmények megőrzésére helyi forrást vagy pályázati finanszírozást kell biztosítani.

